

Отримано: 14 вересня 2020 р.

Прорецензовано: 20 вересня 2020 р.

Прийнято до друку: 22 вересня 2020 р.

e-mail: tania0524@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2020-18(46)-40-49

Валигура Т. В. Дохід і багатство: теоретизація сутності та асиметрії розподілу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2020. № 18(46). С. 40–49.

УДК: 330.564

JEL-класифікація: E 25. E 64

ORCID-ідентифікатор: 0000-0002-1297-0907

Валигура Тетяна Володимирівна,*аспірантка кафедри податків та фіскальної політики Тернопільського національного економічного університету*

ДОХІД І БАГАТСТВО: ТЕОРЕТИЗАЦІЯ СУТНОСТІ ТА АСИМЕТРИЙ РОЗПОДІЛУ

У статті розглянуто теоретичну сутність категорій «дохід» і «багатство» та виявлено відмінності між ними. Проаналізовано визначення цих категорій у довідковій літературі, виділено ключові ознаки, що їх характеризують, та сформульовано і обґрунтовано визначення категорій «дохід» і «багатство» відповідно до наведених ознак. Наведено графічну інтерпретацію асиметрії розподілу доходів та багатства населення, доходів корпорації і національного доходу та багатства.

Ключові слова: дохід, багатство, нерівність розподілу доходів та багатства.

Валигура Татьяна Владимировна,*аспірантка кафедри податків та фіскальної політики Тернопільського національного економічного університету*

ДОХОД И БОГАТСТВО: ТЕОРЕТИЗАЦИЯ СУЩНОСТИ И АСИММЕТРИЙ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ

В статье рассмотрено теоретическую сущность категорий «доход» и «богатство» и определены различия между ними. Проанализировано определение этих категорий в справочной литературе, выделены ключевые признаки, которые их характеризуют, сформулировано и обосновано определение категорий «доход» и «богатство» в соответствии с приведенными признаками. Показано графическую интерпретацию асимметрий распределения доходов и богатства населения, доходов корпораций и национального дохода и богатства.

Ключевые слова: доход, богатство, неравенство распределения доходов и богатства.

Tetyana Valigura,*graduate student of the Department of Taxes and Fiscal Policy of Ternopil National Economic University*

INCOME AND WEALTH: THEORIZATION OF ESSENCE AND ASYMMETRY OF DISTRIBUTION

The categories «income» and «wealth» are now at the center of the study of many social sciences and if «income» clearly tends to the field of scientific research of economists and financiers (but is not limited to them), «wealth», is a category in which researchers in the fields of sociology, psychology, philosophy and other sciences are no less interested. The interest of a wide range of sciences in the essence of the studied categories reflects social changes taking place in the world in general and in Ukraine in particular. Thus, according to Credit Suisse, the lower half of wealth owners in mid-2019 owned less than 1% of total world wealth, while the richest 10% owned 82% of world wealth, and the richest 1% of owners – 45%.

The purpose of the study is to substantiate the essence of the categories «income» and «wealth» and to form a theoretical basis for the asymmetries of their distribution.

The article considers the theoretical essence of the categories «income» and «wealth» and reveals the differences between them. The definition of these categories in the reference literature is analyzed, the key features that characterize them are identified and the definition of the categories «income» and «wealth» in accordance with the given features is formulated and substantiated. A graphical interpretation of the asymmetries of the distribution of income and wealth of the population, corporate income and national income and wealth is given.

The study showed that the key differences between the categories of «income» and «wealth» is that wealth can take both tangible and intangible expression, and income is only valuable. At the same time, wealth involves owning a large number of goods. By influencing the subject, income improves his material condition, and wealth arises from the assertion of tangible or intangible goods as such in the human mind.

Keywords: income, wealth, inequality of income and wealth distribution.

Постановка проблеми. Категорії «дохід» і «багатство» нині перебувають у центрі дослідження багатьох суспільних наук. Якщо «дохід» явно тяжіє до сфери наукових пошуків економістів та фінансистів

(однак не обмежується ними), то «багатство», поряд з цим, є категорією, якою не менше зацікавлені дослідники у галузях соціології, психології, філософії та інших наук. Інтерес широкого кола наук до сутності досліджуваних категорій обумовлюється суспільними змінами, які відбуваються у світовому просторі загалом та в Україні зокрема.

Так, за даними «Credit Suisse» нижня половина власників багатства в середині 2019 р. володіла менше ніж 1 % загального світового багатства, тоді як найбагатші 10 % володіли 82 % світового багатства, а найбагатші 1 % власників – 45 % [1]. Поряд з цим у світі налічується близько 865 млн людей, які живуть менше ніж на 1 долар на день [2]. Такі люди потрапляють у так звану «пастку бідності», тобто падіння заробітної плати так низько, що вона не дає їм змоги харчуватися на достатньому рівні, щоб заробити кошти на ту ж таки їжу і відновити життєву енергію для працездатності. Лауреати Нобелівської премії з економіки за 2019 р. А. Банерджі та Е. Дуффо у своїй праці «Економіка бідності» стверджують, що перша ціль розвитку тисячоліття – ліквідація абсолютної бідності і голоду – не досягнута до нині.

В Україні офіційні статистичні дані свідчать про невелику диференціацію доходів населення. Так, квінтильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення у 2018 р. становив 2, це свідчить про те, що сукупні доходи 20 % найбагатшого та найбіднішого населення відрізняються лише у 2 рази. Однак за даними Е. Лібанової доходи 10 % найбагатших і 10 % найбідніших українців з врахуванням тіньових доходів відрізняються у 40 разів [3]. Така ситуація підтверджується показниками, які характеризують бідність в Україні. Так, за даними Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи в Україні за критерієм сукупних еквівалентних витрат особи нижче фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу за межею бідності у 2018 р. перебувало 43,2 % населення [4].

Наведені цифри свідчать, що проблеми формування, використання та розподілу доходів і багатства нині не тільки не втратили актуальності, а й особливо загострилися на сучасному етапі розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Глибинна сутність і суспільний прояв категорій «дохід» та «багатство» зумовили до себе широкий науковий інтерес. Так, теоретичне обґрунтування досліджуваних категорій сягає своїм початком античного періоду і зустрічається в роботах Аристотеля, Платона, Порція. Пізніше з розвитком економічної теорії та формуванням соціально-економічної доктрини кожна наукова школа намагалася обґрунтувати сутність категорій доходу та багатства. Так, в епоху середньовіччя цій проблематиці присвятив увагу філософ Ф. Аквінський, серед представників наукової школи меркантилістів необхідно відмітити В. Стаффорда та Г. Скаруффі, з фізіографів – Ф. Кене та Ж. Тюрго, з класиків – У. Петті, А. Сміта, Ж. Б. Сея та Д. Рікардо. Приділили увагу сутності досліджуваних категорій також представники маржиналістської економічної теорії Е. Бем-Баверк, Л. Вальрас, У. Джеворт, В. Паретто, І. Фішер, Дж. Хікс. Значний науковий вклад у цьому напрямку здійснили родоначальники однойменних наукових шкіл К. Маркс і Дж. Кейнс.

Серед сучасних зарубіжних економістів проблематиці формування та розподілу доходів і багатства присвятили праці А. Банерджі та Е. Дуффо, А. Дітон, Т. Пікетті, Е. Райнерт, Дж. Сакс, А. Сен, Дж. Стігліц тощо.

Досліджувана проблематика знаходиться в центрі наукових інтересів й багатьох сучасних українських науковців, серед яких виділимо І. Гнибіденка, Н. Гудзенко, А. Крисоватого, Е. Лібанову, С. Львовичкіна, В. Мандибуру, Г. Оганяна, С. Панчишина, М. Свердана, Л. Сенів, О. Сілантьєва, О. Сніжко, А. Соколовську, І. Тивончука, В. Федосова, Г. Яренко.

Згадані науковці здійснили вагомий внесок у дослідження обраної нами проблематики, проте наукові пошуки у царині дослідження сутності доходів, багатства та їх розподілу наявними науковими доробками не обмежуються, а потребують продовження. Це зумовлено тим, що в більшості наукових праць категорії «дохід» та «багатство» і соціально-економічні процеси, які ними зумовлені висвітлені окремо. Натомість постає необхідність побудови комплексного підходу до розгляду теоретичного змісту формування й розподілу доходів і багатства у суспільстві.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні сутності категорій «дохід» та «багатство» та формуванні теоретичного базису асиметрій їх розподілу. Основними завданнями, які будуть вирішені у статті є виділення ключових ознак категорій «дохід» і «багатство»; формулювання визначень цих категорій з урахуванням виділених ознак; встановлення різниці між категоріями «дохід» та «багатство»; побудова графічної інтерпретації асиметрій розподілу доходу та багатства в суспільстві за суб'єктами.

Виклад основного матеріалу. Дохід – це одна з найскладніших категорій економічної науки, адже серед науковців та у довідковій літературі донині нема єдності у визначенні її змісту. У табл. 1 наведено визначення категорії «дохід», які зустрічаються у довідкових джерелах, зокрема «Великому тлумачному словнику сучасної української мови», економічній енциклопедії, економічному словнику, тлумачному ан-

гло-українському словнику економічних термінів, енциклопедії «Britannica», енциклопедичному електронному ресурсі «Investopedia», кембриджському словнику та електронному довідковому ресурсі «Oxford Learner's Dictionaries».

Таблиця 1

Визначення категорії «дохід» у довідкових джерелах

№ за/п	Джерело	Визначення
1.	Великий тлумачний словник сучасної української мови	Гроші, або матеріальні цінності, одержувані державою, юридичною та фізичною особою внаслідок якої-небудь діяльності (виробничої, комерційної, посередницької і т. ін.) [5, с. 324].
2.	Економічна енциклопедія	1) Різниця між виручкою від реалізації продукції, робіт чи послуг і вартістю матеріальних витрат на виробництво та збут цієї продукції; 2) гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності (виручка) [6, с. 363].
3.	Економічний словник	Кошти в грошовій або натуральній формі, одержані внаслідок підприємницької чи будь-якої іншої діяльності [7, с. 77].
4.	Тлумачний англо-український словник економічних термінів	Загальна сума отриманих грошей внаслідок виконаних робіт або угод, дохід отриманий власником ресурсів або посередником [8, с. 42].
5.	Енциклопедія «Britannica»	Чиста загальна сума потоку платежів, отриманих за певний період часу [9].
6.	Енциклопедичний електронний ресурс «Investopedia»	Гроші (або якась еквівалентна вартість), які отримує фізична особа чи бізнес в результаті реалізації товару або надання послуг чи за рахунок інвестування капіталу [10].
7.	Кембриджський словник	Гроші, зароблені від виконання робіт або отримані від інвестицій [11].
8.	Електронний довідковий ресурс «Oxford Learner's Dictionaries»	Гроші, які людина, регіон, країна тощо заробляють від праці, вкладення грошей, бізнесу тощо [12].

У результаті аналізу представлених визначень ми можемо стверджувати про наявність у них як спільних ознак, так і значних відмінностей. У визначенні, яке наводиться у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови», акцентується увага на тому, що дохід може надходити у вигляді грошей і матеріальних цінностей. У більшості інших визначень також акцентується на тому, що дохід – це надходження у вигляді грошей і лише у визначеннях під номером 2 та 3 йдеться про матеріальні цінності або натуральну форму доходу. Також у визначенні, яке наводиться в енциклопедичному електронному ресурсі «Investopedia», зазначено, що дохід може мати еквівалентну грошову вартість і не обов'язково надходити у вигляді грошей.

Ми підтримуємо позицію, що дохід обов'язково має мати вартісне вираження, однак може надходити не лише у грошовій формі. Негрошові матеріальні блага, які надходять на чиюсь користь, також доцільно вважати доходом. Таким чином, однією із ознак доходу ми пропонуємо виділяти наявність вартості, яка переходить у власність окремого суб'єкта.

Паралельно з наведеною ознакою постає питання впливу доходу на матеріальний стан суб'єкта, який його отримує. На перший погляд, можна вважати, що дохід збільшує кількість матеріальних благ, що надходять у власність. Однак для перевірки цієї гіпотези доцільно звернутись до розуміння сутності доходу у бухгалтерському обліку. Зокрема, методологічні основи формування доходів підприємств визначаються міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку. Відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Таким чином, у випадку наявності у суб'єкта отримання доходу заборгованості дохід може не збільшити його власність, а зменшити зобов'язання. Однак, навіть в такому випадку його матеріальний стан покращується. Тому, на нашу думку, збільшення матеріального стану суб'єкта отримання доходу доцільно виділити його неодмінною ознакою.

Іншою складовою визначень доходу, яку необхідно розглянути, є те, хто може отримувати дохід. Про це йдеться лише у трьох із наведених визначень. У першому визначенні зазначається, що дохід може отримувати держава, юридична та фізична особа. У визначенні, яке подано в енциклопедичному електронному ресурсі «Investopedia», акцентовано увагу на тому, що дохід може отримувати фізична особа або бізнес, а в електронному довідковому ресурсі «Oxford Learner's Dictionaries» відмічено, що дохід може належати людині, регіону, країні тощо. Ми погоджуємося із твердженнями, що дохід може належати фізичній чи юридичній особі, а також окремій державі, її регіону чи іншому суб'єкту. Натомість не можна стверджувати, що визначення, у яких не акцентовано увагу на суб'єкті отримання доходу, не мають змі-

сту. Деталізація суб'єкта отримання доходу здійснюється відповідно до завдань тих чи інших наукових досліджень. Однак, ми переконані, що обов'язковою ознакою сутності доходу є суб'єкт його отримання.

Наступною складовою, яка зустрічається у більшості визначень, є діяльність, в результаті якої формується дохід або ресурс, що його генерує. До них відносять виробничу, комерційну, посередницьку діяльність, реалізацію товарів або надання послуг, інвестування капіталу, працю тощо. В такому випадку мова йде про так звані факторні доходи, які утворюються завдяки економічним ресурсам (природні ресурси, трудові ресурси, капітал, підприємницькі здібності та знання). Однак у перелічених визначеннях не йдеться про можливість отримання доходу без наявності економічних ресурсів. Натомість на практиці такі доходи часто зустрічаються. До них можна віднести доходи у вигляді призив, подарунків, державні виплати по безробіттю, соціальні трансферти тощо. За своєю суттю такі надходження необхідно вважати доходами, однак вони не відносяться до факторних. Зважаючи на це, спільною ознакою усіх доходів не може бути фактор їх генерування, натомість в усіх них є джерело походження, яке ми й пропонуємо визначати як ще одну ознаку доходу.

Варто звернути увагу на визначення категорії «дохід», яке наведене в енциклопедії «Britannica» й акцентує увагу на часовому факторі. Зокрема, в цьому довідковому ресурсі зазначено, що дохід – це чиста загальна сума потоку платежів, отриманих за певний період часу. На нашу думку, фактор часу має бути присутнім при характеристиці сутності доходу. На цьому також наголошується в окремих визначеннях цієї категорії, які наводяться в науковій економічній літературі. Так, Ф. Бутинець зазначає, що дохід як економічна категорія є потоком грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманий від продажу продукції, товарів, робіт, послуг [13]. Л. Сенів схиляється до розуміння доходу як максимальної кількості засобів (грошових коштів і натуральних надходжень), отриманих або вироблених індивідом за рік для підтримання його фізичного, морального, економічного й інтелектуального стану, які він може витратити за умови, що очікувана вартість (у грошовому вираженні) майбутніх надходжень залишиться попередньою [14, с. 137]. Г. Оганян, В. Паламарчук та А. Руммянцев стверджують, що дохід – це загальна сума грошей, яку отримала особа протягом певного періоду (як правило, за рік) [15, с. 184–185]. Отже, за своєю економічною суттю дохід у суб'єкта формується в результаті використання економічних ресурсів протягом певного періоду часу, а нефакторні види доходу виникають у певний момент. Тобто ще однією із ознак доходу доцільно виділити період, за який він формується або момент його отримання.

Очевидно, що наукова полеміка навколо сутності категорії «дохід» не обмежується наведеними визначеннями. Її зміст деталізують відповідно до тих чи інших ознак, виділяючи доходи різних суб'єктів, їх перелік, види за методологією формування тощо. Ми розглянули сутність цієї категорії в загальному з метою подальшого порівняння із сутністю категорії «багатство» та для формування теоретичної основи дослідження асиметрій їх розподілу. Таким чином, на основі проведеного аналізу пропонуємо виділяти такі ознаки категорії «дохід» (Рис. 1).

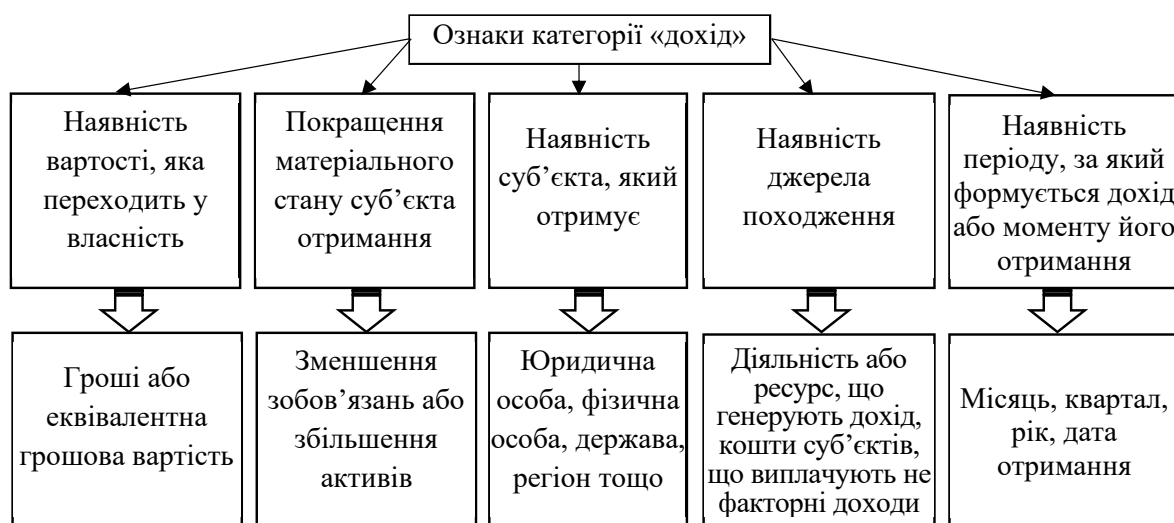

Рис. 1. Ознаки категорії «дохід»

Джерело: складено автором.

Отже, проведений аналіз дає змогу стверджувати, що дохід є економічною категорією, яка відображає збільшення матеріального стану суб'єкта, що його отримує шляхом переходу у власність грошей або іншої еквівалентної вартості у певний момент часу чи в результаті використання економічних ресурсів протягом певного періоду.

При подальшому аналізі категорії «дохід» постає питання його використання. Відповідь на це питання залежить від суб'єкта та мотивів отримання доходу. Фізичні особи у класичному розумінні використовують дохід на споживання або заощадження, юридичні особи можуть його використовувати на розвиток (виробничий, комерційний, соціальний тощо), виплату дивідендів, соціальні чи благодійні виплати чи на інші потреби. Держава використовує доходи на виконання своїх функцій (охорона здоров'я, освіта, соціальний захист тощо). Однак, розглядаючи дохід з мотиваційної позиції його отримання, можна стверджувати, що економічний інтерес отримання доходів виникає насамперед у людини. Натомість остання може представляти такі інтереси через цивільно-правові відносини як фізична чи юридична особа. Більшість доходів держави також формуються через перерозподільчі відносини з доходів саме фізичних та юридичних осіб. Таким чином, використання доходів пропонуємо аналізувати через призму поведінки людини.

Використання доходів кожної людини залежить від її потреб та інтересів. Останні, своєю чергою, залежать від характеру та цінностей кожної людини. Проте, відповідно до ієрархії потреб А. Маслоу первинними є фізіологічні потреби та потреби безпеки, які часто залежать від матеріального стану людини. Тому найперше людина використовує свої доходи на задоволення потреб у харчуванні, одязі, створенні безпечних і комфортних умов проживання, підтриманні належного рівня здоров'я тощо. При задоволенні цих потреб створюються умови та виникають стимули до реалізації вторинних потреб: соціальних, потреб у повазі та самореалізації. Вторинні потреби великою мірою залежать від культури людини, її моральних, духовних інтелектуальних якостей тощо. Проте, в сучасному суспільстві багато людей намагаються забезпечити досягнення вторинних потреб за допомогою матеріальних благ. Потреби у повазі та самореалізації дуже часто досягаються за допомогою отримання великих доходів й акумуляції матеріальних статків. Таким чином, на певному етапі використання доходів людиною створюються умови не для їх споживання й задоволення необхідних потреб, а для збагачення.

Отже, процес використання доходів формує категорію «багатство», яка пов'язана із сутністю категорії «доходи», проте змістовно відрізняється від неї. Інтерпретуючи вислів «багата людина», зауважимо, що мова не завжди йде про матеріальні статки. Поряд з тим, що людина може мати велике матеріальне багатство, вона також може бути багата духовно, морально, культурно тощо. Таким чином, категорія «багатство» виходить за межі економічної науки і є також предметом дослідження філософії, соціології, психології та інших суспільних наук.

Детальніший аналіз категорії «багатство» спонукає звернутися до етимології її походження. В етимологічному словнику української мови за редакцією О. Мельничука [16, с. 109] наведено етимологію слова «багатий». Воно походить від старослов'янського «богатъ» та праслов'янського «bogatъ» – «той, хто має великий наділ». Ці слова, своєю чергою, похідні від «bogъ» – «доля, майно». Таким чином, походження категорії «багатство» вказує на позначення нею приналежності до особи великого наділу чогось, а її витoki з праслов'янського слова «bogъ» дають змогу стверджувати про визначення багатством долі особи, яка ним володіє.

У табл. 2 наведено визначення категорії «багатство» в окремих довідкових джерелах.

Таблиця 2

Визначення категорії «багатство» у довідкових джерелах

№ за/п	Джерело	Визначення
1.	Великий тлумачний словник сучасної української мови	1. Велике майно, цінності, гроші. Достаток усього, розкіш, протилежність бідності; 2. Сукупність матеріальних цінностей (про надра землі, тваринний і рослинний світ); 3. Велика кількість, багатомірність [5, с. 54].
2.	Економічна енциклопедія	Матеріальні та нематеріальні цінності, в т. ч. всебічний розвиток сутнісних сил людини [6, с. 58].
3.	Тлумачний англо-український словник економічних термінів	Отримання доходів та володіння майном, що суттєво перевищують середньостатистичний рівень життя [8, с. 8].
4.	Енциклопедичний електронний ресурс «Investopedia»	Вартість усіх активів, що знаходяться у власності людини, громади, компанії чи країни [17].
5.	Кембриджський словник	Велика кількість грошей чи цінних володінь, які хтось має [18].
6.	Електронний довідковий ресурс «Oxford Learner's Dictionaries»	Велика сума грошей, майна тощо, якими володіє людина чи країна [19].
7.	Словник американської спадщини англійської мови	Велика кількість цінних фінансових активів або фізичних володінь, що можуть бути перетворені у форму, яку можна використовувати для здійснення операцій [20].

Проаналізувавши представлені визначення, можемо стверджувати про наявність спільних ознак та відмінностей в інтерпретації досліджуваної категорії в розглянутих довідкових джерелах. Найважливішою спільною ознакою категорії «багатство» є велика кількість матеріальних або нематеріальних благ чи цінностей, якими володіє суб'єкт. Якщо аналізувати питання, володіння якими благами формує багатство, то необхідно розтлумачити зміст матеріальної та нематеріальної субстанції цієї категорії. Відповідь на це питання частково знаходимо у наведених вище визначеннях. Так, в економічній енциклопедії зазначено, що до багатства належать матеріальні та нематеріальні цінності, зокрема всебічний розвиток сутнісних сил людини. Крім цього це довідкове джерело наводить визначення матеріального та нематеріального багатства. Так, матеріальне багатство трактується як реальні активи, активи тривалого користування, які безпосередньо дають віддачу протягом певного періоду часу. Натомість нематеріальне багатство – це частина національного багатства, що складається з накопиченої виробничої майстерності й досвіду людей, їхніх здібностей, потреб, творчих обдаровань, знань та інформації в знаках і символах, а також культурних цінностей [6, с. 58]. О. Сілантьєв стверджує, що багатство – це щось, що знаходиться понад природних людських потреб, утворюючи надлишок, є достатком матеріальних або нематеріальних цінностей у людини чи суспільства. Науковець зазначає, що категорія «багатство» є своєрідною основою, фундаментом, на якому будується подальший розвиток суспільства та зростання його благополуччя. Також він вважає, що багатство можна визначити як все, що розширює вибір, можливості людини. Тому автор вважає, що до багатства можна віднести речі, послуги, природні ресурси, гроші, знання та навіть обсяг вільного часу [21, с. 43]. Н. Павленко виділяє духовну складову багатства, яка нині підноситься в Україні та виявляється у любові до своєї батьківщини, сміливості і самовідданості [22]. За інтерпретацією Організації Об'єднаних Націй багатство охоплює природний капітал (який включає землю, ліси, енергетичні ресурси та корисні копалини), людський капітал (це освіта та навички населення) та фізичний, або «виготовлений» капітал (включає такі речі, як машини, будівлі та інфраструктура) [23, с. 13].

Необхідно зауважити, що об'єктом дослідження економічної науки зазвичай є саме матеріальна форма багатства, а інтерес до його нематеріальної складової проявляється в інших наук. Ми погоджуємось із широким розумінням сутності категорії «багатство» і вважаємо за доцільне поширювати інструментарій економічної науки на його нематеріальну складову.

Таким чином, однією із основних ознак багатства є наявність великої кількості матеріальних або нематеріальних ресурсів.

В окремих із представлених визначень йдеться про суб'єкта отримання доходу. Так, в енциклопедичному електронному ресурсі «Investopedia» зазначено, що багатство може знаходитись у власності людини, громади, компанії чи країни [17]. В електронному довідковому ресурсі «Oxford Learner's Dictionaries» обґрунтовано, що багатством може володіти людина чи країна [19]. Проте в більшості із визначень про суб'єкта володіння багатством не йдеться. Ми вважаємо, що усі із перелічених суб'єктів можуть виступати носіями багатства. Разом із тим, у широкому розумінні перелік таких суб'єктів може бути ширшим, адже до них можна віднести сім'ю, регіон, міждержавні об'єднання, континенти тощо. Однак ключовою особою виступає саме людина.

Однією із характеристик формування багатства є часовий фактор. Багатство має здатність накопичуватися в особи протягом тривалого періоду часу, натомість характеристика його величини оцінюється на конкретну дату.

До ознак багатства також можна віднести джерело його формування. Джерелом формування матеріального багатства є дохід у різних його формах, натомість нематеріальне багатство людина набуває в результаті наявності інтелекту, здібностей та створює в результаті творчої, інтелектуальної та іншої діяльності.

На нашу думку, однією із важливих характеристик багатства часто є його суб'єктивне сприйняття та розуміння, тобто сам суб'єкт чи носій багатства і його предмет або саме багатство мають бути нерозривно пов'язані. Тобто, як стверджує О. Сілантьєв, цінність багатства стає залежною від сприйняття людиною і виникає лише тоді, коли сама людина вважає певну річ (інформацію чи знання) цінною, незалежно від внутрішньої сутності та природи цих самих речей. Тобто, якщо людина і суспільство вважають, що певний об'єкт (річ або послуга) представляють для них цінність, то це благо стає багатством як таким. Іншими словами, багатство стає багатством лише у свідомості людини, а потім, коли в суспільстві вже затвердилося розуміння певної речі як багатства, воно, своєю чергою, формує уявлення людини [21, с. 43].

Звичайно, зміст категорії «багатство» не обмежується проведеним аналізом і в залежності від мети дослідження в науковій літературі зустрічаються роботи, які висвітлюють сутність досліджуваної категорії з різних ракурсів. Разом із тим, поставлене нами завдання дає підстави сформулювати ознаки, які загалом характеризують сутність категорії «багатство» (Рис. 2).

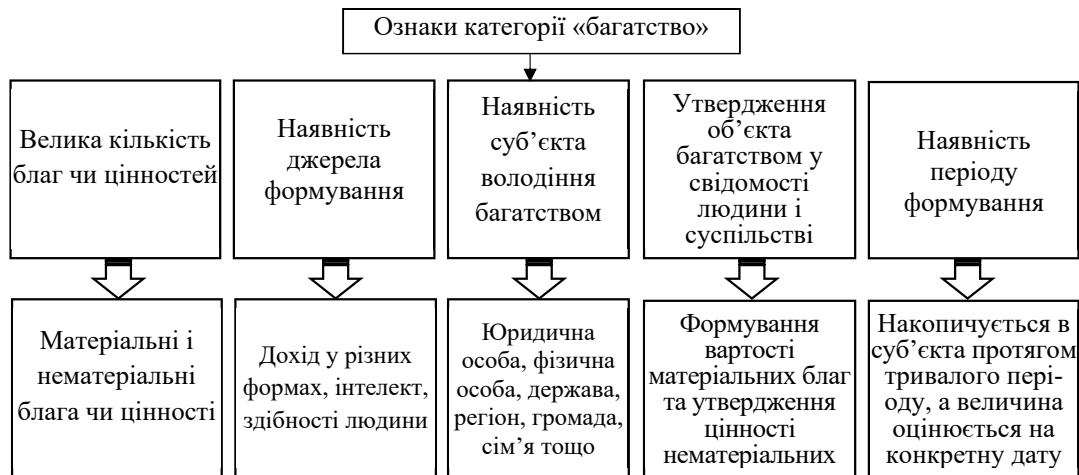

Рис. 2. Ознаки категорії «багатство»

Джерело: складено автором.

Отже, в результаті проведеного аналізу ми доходимо до висновку, що багатство є соціально-економічною категорією, що характеризує велику кількість матеріальних та нематеріальних благ, накопичену суб'єктом протягом тривалого періоду в результаті отримання доходу чи наявності інтелекту і здібностей, вартість та цінність яких утверджена у свідомості людини і суспільстві.

Висвітлення сутності категорій «дохід» і «багатство» дає можливість провести їх порівняння для виявлення спільних ознак та відмінностей з метою подальшого дослідження теоретичних основ їх розподілу.

Співставлення ознак «доходу» і «багатства», наведених на рис. 1 і рис. 2, дає можливість побудувати діаграму порівняння цих категорій (Рис. 3).

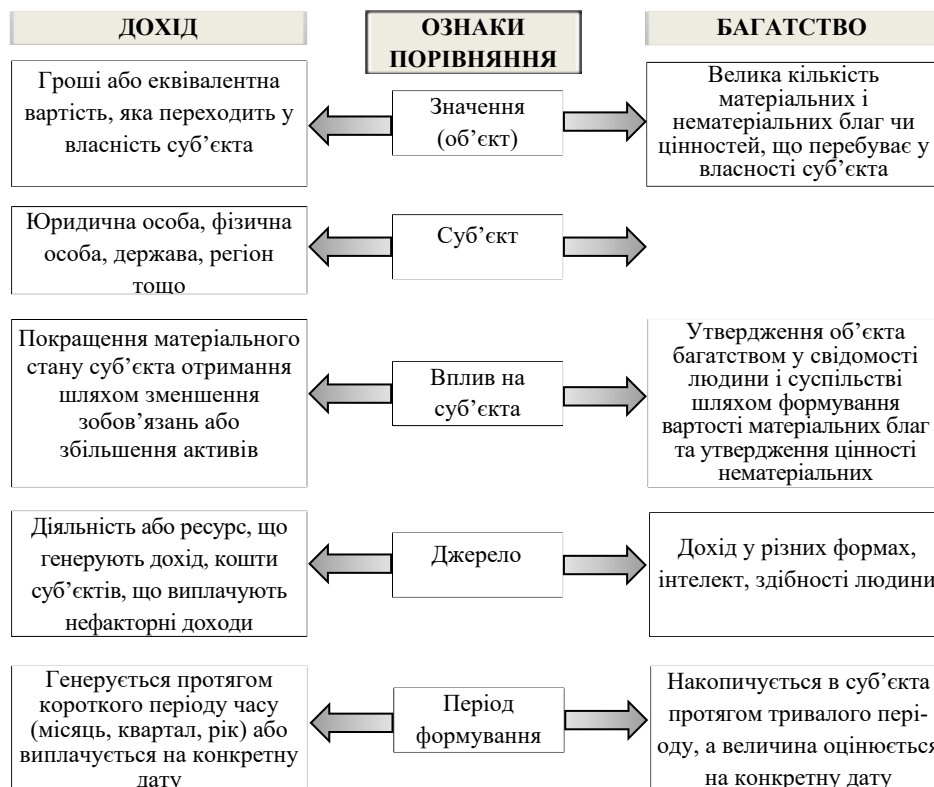

Рис. 3. Діаграма порівняння категорій «дохід» та «багатство»

Джерело: складено автором.

Порівнюючи досліджувані категорії за ознакою об'єкта, найважливішими відмінностями можна виділити те, що дохід формується в результаті переходу у власність грошей чи іншої еквівалентної вартості, натомість об'єктом визначення багатства можуть бути й нематеріальні блага чи цінності. Аналіз суб'єкта отримання доходу чи володіння багатством як ознаки порівняння цих категорій дає нам підстави стверджувати про відсутність суттєвих відмінностей між ними за цією ознакою. Таким чином, отримувати дохід, як і володіти багатством, можуть юридичні особи, фізичні особи, держави, регіони, окремі громади чи сім'ї. Окремі відмінності за суб'єктами отримання можуть виникати при розподілі певних видів доходу чи багатства. Наприклад, нематеріальним багатством більшою мірою можуть володіти фізичні особи, ніж юридичні. За ознакою впливу доходу та багатства на суб'єкта ці категорії суттєво різняться. Так, дохід у будь-якому випадку покращує матеріальний стан суб'єкта отримання. Натомість багатство може так впливати, однак далеко не завжди. Ключовою ж ознакою впливу багатства на суб'єкта є формування вартості матеріальних благ та утвердження цінності нематеріальних у свідомості людини та суспільстві. Зокрема, моральні норми в одному суспільстві можуть характеризувати суб'єкта з його матеріальними та нематеріальними благами багатим, а в іншому – ні, особливо це стосується духовних цінностей. Відносно джерела отримання дохід та багатство відрізняються тим, що дохід генерує певна діяльність або ресурс, у подальшому цей же дохід є джерелом отримання матеріального багатства, а джерелом нематеріального є інтелект чи здібності людини. І за кінцевою виділеною нами ознакою порівняння категорій «дохід» і «багатство» відрізняються тим, що перший генерується протягом короткого періоду часу, а друге накопичується у суб'єкта протягом тривалого періоду.

Наведені на початку дослідження цифри дають підстави стверджувати, що дохід та матеріальне багатство, а також можливості формування нематеріальних благ розподілені у суспільстві далеко не рівномірно. В результаті проведеного нами теоретичного аналізу сутності категорій «дохід» та «багатство» представимо графічну інтерпретацію асиметрій розподілу доходу та багатства за суб'єктами (Рис. 4).

На рис. 4 виділено доходи та багатство населення, доходи корпорацій та національний дохід і багатство і умовно зображено їх асиметричне розташування відносно лінії симетрії. Попередньо ми обґрунтували, що доходом та багатством можуть володіти фізична особа та сім'я. Однак на представленій графічній інтерпретації ми виділяємо доходи та багатство населення як об'єднаного поняття фізичної особи у суспільстві. Пояснюємо це тим, що великого наукового інтересу не складає дослідження нерівності у доходах окремо взятих громадян, натомість більшість практичних методик дослідження асиметрій доходів і багатства фізичних осіб ґрунтовані на співставленні часток доходів заможного населення і незначного у загальній сукупності доходів.

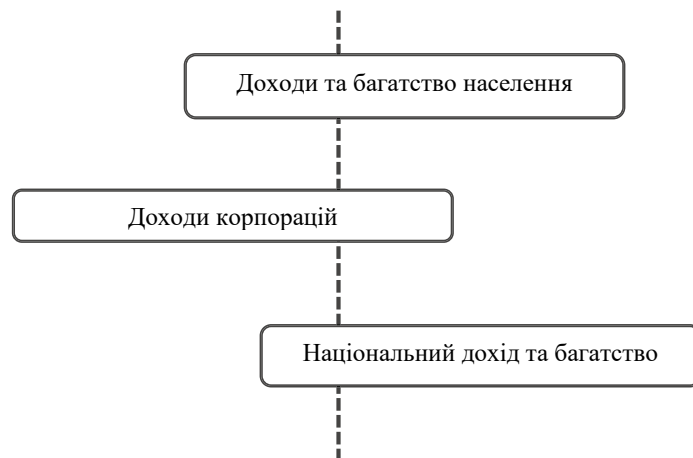

Рис. 4. Графічна інтерпретація асиметрій розподілу доходу та багатства в суспільстві за суб'єктами

Джерело: складено автором.

Розглядаючи доходи юридичних осіб, необхідно відмітити проблематику нерівномірного розподілу прибутку між різними корпораціями, що спотворює конкурентне середовище. Формування ж доходів та багатства держави породжує асиметрії розподілу національного доходу та багатства на міждержавному рівні.

Висновки. Отже, узагальнюючи дослідження теоретичної сутності та асиметрій розподілу доходів і багатства, ми дійшли до таких висновків:

1. У довідковій та науковій літературі нема єдиного визначення категорії «дохід». Аналіз окремих дефініцій досліджуваної категорії дав можливість виділити спільні ознаки, що в загальному її характеризують: наявність вартості, яка переходить у власність; покращення матеріального стану суб'єкта отримання; наявність суб'єкта, який отримує; наявність джерела походження; наявність періоду, за який формується дохід або моменту його отримання.

2. Встановлено, що до ознак категорії «багатство» відносяться: велика кількість благ чи цінностей; наявність джерела формування; наявність суб'єкта володіння; утвердження об'єкта багатством у свідомості людини і суспільстві; наявність періоду формування.

3. Дослідження показало, що ключовими відмінностями між категоріями «дохід» і «багатство» є те, що багатство може приймати як матеріальне, так і нематеріальне вираження, а дохід лише вартісне. Разом із цим, багатство передбачає володіння великою кількістю благ. Впливаючи на суб'єкта, дохід покращує його матеріальний стан, а багатство виникає при утвердженні матеріального чи нематеріального блага таким у свідомості людини.

4. Відповідно до ознаки суб'єкта економічний інтерес мають асиметрії розподілу доходів та багатства населення, доходів корпорацій і національного доходу та багатства. Подальші дослідження виділених асиметрій дадуть змогу обґрунтувати використання інструментарію для їх зменшення.

Література

1. Global wealth report 2019. Credit Suisse Research Institute. October 2019. <<https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html>> (2020, August, 20)

Global wealth report 2019. Credit Suisse Research Institute. October 2019. <<https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html>> (2020, August, 20). [in English]

2. Банерджі, А., Дуффо, Е. (2018). *Економіка бідності. Як звільнити світ від злиднів*. Київ: Наш формат.

Banerdzhi, A., Duflo, E. (2018). *Ekonomika bidnosti. Yak zvil'nyty svit vid zlydniv* [Poverty economy. How to free the world from poverty]. Kyiv: Nash format. [in Ukrainian]

3. Поліщук, О. *Нерівність доходів по-українськи*. <<https://www.ukrinform.ua>> (2020, серпень, 20)

Polishchuk, O. *Nerivnist' dokhodiv po-ukrayins'ky* [Income inequality in Ukrainian] <<https://www.ukrinform.ua>> (2020, August, 20) [in Ukrainian]

4. Комплексна оцінка бідності та соціального відчуження в Україні за 2016-2018 роки. Аналітична записка (Сектор досліджень рівня життя населення Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи). <https://idss.org.ua/arhiv/Year_2018_Pov.pdf> (2020, серпень, 20)

Kompleksna otsinka bidnosti ta sotsial'noho vidchuzhennya v Ukrayini za 2016-2018 roky. Analitychna zapyska (Sektor doslidzhen' rivnyia zhyttya naseleennyia Instytutu demohrafiyi ta sotsial'nykh doslidzhen' imeni M.V. Ptukhy) [Comprehensive assessment of poverty and social exclusion in Ukraine for 2016-2018. Analytical note (Sector of research of the standard of living of the population of the M. Ptukha Institute of Demography and Social Research).] (2020, August, 20)

5. *Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000* (2005). уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун

Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy : 250000 [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language: 250000] (2005). uklad. ta holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin': Perun. [in Ukrainian]

6. *Економічна енциклопедія* (2000). Том 1/ за заг. ред. С.В. Мочерного. Київ : Видавничий центр «Академія».

Ekonomichna entsyklopediya [Economic encyclopedia] (2000). Tom 1/ za zah. red. S.V. Mocherno. Kyiv: Vydavnychu y tsentr «Akademіya». [in Ukrainian]

7. Завадський, Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. (2006). *Економічний словник*. Київ: Кондор.

Zavads'kyu, Y.S., Osovs'ka, T.V., Yushkevych, O.O. (2006). *Ekonomichnyy slovnyk* [Economic dictionary]. Kyiv: Kondor. [in Ukrainian]

8. Яковенко, Р.В. (2015). *Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дідактичний довідник*. [Вид. 2-ге, випр.]. Кіровоград: видавець Лисенко В.Ф.

Yakovenko, R.V. (2015). *Tлумachnyy anhlo-ukrayins'kyu slovnyk ekonomichnykh terminiv z elementamy teoriyi ta problematyky. Dydaktychnyy dovidnyk* [Explanatory English-Ukrainian dictionary of economic terms with elements of theory and issues. Didactic guide]. [Vyd. 2-he, vypr.]. Kirovohrad: vydavets' Lysenko V.F. [in Ukrainian]

9. Income. Britannica. <<https://www.britannica.com/search?query=Income>> (2020, August, 20).

Income. Britannica. <<https://www.britannica.com/search?query=Income>> (2020, August, 20). [in English]

10. Income. Investopedia. <<https://www.investopedia.com/terms/i/income.asp>> (2020, August, 20).

Income. Investopedia. <<https://www.investopedia.com/terms/i/income.asp>> (2020, August, 20). [in English]

11. Income. Cambridge dictionary. <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/income>> (2020, August, 20).

Income. Cambridge dictionary. <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/income>> (2020, August, 20). [in English]

12. Income. Oxford Learner's Dictionaries. <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/income>> (2020, August, 20).

- Income. Oxford Learner's Dictionaries. <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/income>> (2020, August, 20). [in English]
13. Бутинець, Ф.Ф. (2006). *Бухгалтерський фінансовий облік*. Житомир: ПП «Рута».
- Butynets', F.F. (2006). *Bukhhalters'kyu finansovyy oblik* [Financial accounting]. Zhytomyr: PP «Ruta». [in Ukrainian]
14. Сенів, Л.А. (2010). До питання про поняття та економічну природу доходів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика*, 690, 134-138.
- Seniv, L.A. (2010). Do pytannya pro ponyattya ta ekonomichnu pryrodu dokhodiv [On the question of the concept and economic nature of income]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika». Lohistyka* [Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Logistics], 690, 134-138. [in Ukrainian]
15. Оганян, Г.А., Паламарчук, В.О., Румянцев, А.П. (2003). *Політична економія: навч. посіб.* Київ: МАУП.
- Ohanyan, H.A., Palamarchuk, V.O., Rumyantsev, A.P. (2003). *Politychna ekonomiya: navch. posib.* [Political economy: the manual]. Kyiv: MAUP. [in Ukrainian]
16. Етимологічний словник української мови: В 7 т. (1982). АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. Київ: Наук. думка, Т. 1: А — Г / Укл.: Р. В. Болдирев та ін.
- Etymologichnyy slovnyk ukraïns'koyi movy: V 7 t.* [Etymological dictionary of the Ukrainian language: In 7 vols.] (1982). AN URSS. In-t movoznavstva im. O. O. Potebni; Redkol. O. S. Mel'nychuk (holovnyu red.) ta in. Kyiv: Nauk. dumka, T. 1: A — H / Ukl.: R. V. Boldyryev ta in. [in Ukrainian]
17. Wealth. Investopedia. <<https://www.investopedia.com/terms/w/wealth.asp>> (2020, August, 20).
- Wealth. Investopedia. <<https://www.investopedia.com/terms/w/wealth.asp>> (2020, August, 20). [in English]
18. Wealth. Cambridge dictionary. <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/wealth>> (2020, August, 20).
- Wealth. Cambridge dictionary. <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/wealth>> (2020, August, 20). [in English]
19. Wealth. Oxford Learner's Dictionaries. <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/wealth?q=wealth>> (2020, August, 20)
- Wealth. Oxford Learner's Dictionaries. <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/wealth?q=wealth>> (2020, August, 20). [in English]
20. The American Heritage Dictionary of the English Language (4th ed.). (2009). Houghton Mifflin Company.
- The American Heritage Dictionary of the English Language (4th ed.). (2009). Houghton Mifflin Company. [in English]
21. Сілантьєв, О.І. (2017). Теоретико-методологічні основи дослідження багатства: понятійно-категоріальний аналіз «багатство – потенціал – розвиток». *Бізнес Інформ*, 8, 42-48.
- Silant'yev, O.I. (2017). Teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennya bahatstva: ponyatiyno-katehorial'nyy analiz «bahatstvo – potentsial – rozvytok» [Theoretical and methodological foundations of wealth research: conceptual and categorical analysis of «wealth – potential – development»]. *Biznes Inform* [Business Inform], 8, 42-48. [in Ukrainian]
22. Павленко, Н.В. (2015). Сутність феномену багатства. *Культурологічний вісник нижньої Наддніпрянини*, 34, 165-171.
- Pavlenko, N.V. (2015). Sutnist' fenomenu bahatstva [The essence of the phenomenon of wealth]. *Kul'turolohichnyy visnyk nyzhn'oyi Naddnipyrianshchyny* [Culturological Bulletin of the Lower Dnieper Region], 34, 165-171. [in Ukrainian]
23. Inclusive Wealth Report 2012 : Measuring progress toward sustainability. The United Nations. – N. Y. : Cambridge Universiti Press.
- Inclusive Wealth Report 2012 : Measuring progress toward sustainability. The United Nations. – N. Y. : Cambridge Universiti Press. [in English]